

forhold skulle være anbefalelsesværdig. Hensigten er kun at vise, at den oprindelige dogmatiske tro på folkeviljens ubetingede indre rigtighed, der gav instituttet et klippefast grundlag, og som endnu lever videre i en følelsesmæssig tro på folkets usvigelige instinkt, er en illusion, og at man derfor tvinges til mere realistisk at overveje fordele og ulemper ved folkeafstemningsinstituttet i dets forskellige varianter.

Den almindelige forudsætning for folkeafstemningsinstituttet i dets forskellige varianter er muligheden for en divergens mellem den direkte konstaterende folkevilje og repræsentationen. Hvis en sådan ikke er til stede, har appellen til folket ingen mening. Og omvendt, jo mere udtalt denne mulighed er, des større betydning vil en umiddelbar folkeafgørelse kunne have. Det er derfor vigtigt at overveje, hvilke faktorer der kan tænkes at have indflydelse på forholdet mellem repræsentation og folk.

I denne henseende er det vigtigt at pege på forskellige *specielle* faktorer, der har gjort sig gældende i folkeafstemningens klassiske lande, Schweiz og staterne i U.S.A., men som ikke genfindes i vort land.

1. Valgmåden til repræsentationen.

En modsætning mellem folk og repræsentation kan skyldes en valgmåde, der ikke sikrer forholdsmæssig repræsentation af forskellige anskuelser. Forholdstalsvalg blev først indført i Schweiz i 1919, og i U.S.A. holder man fortsat fast ved majoritetsvalg. Folkeafstemning tjener, kan man sige, under disse forhold som en regulator over for de meget betydelige vilkårligheder, der kan være forbundet med majoritetsvalg. Majoritetsvalget kan ofte medføre, at det regerende parti ikke har flertal i folket. Adgangen til at indbringe repræsentationens vedtagelser for folket betyder da en tiltrængt bremse på den politiske udnyttelse af det regerende partis uforholdsmæssige magtposition. Folkeafstemning har ikke samme begrundelse under forholdstalsvalget. Herimod kan det naturligvis ikke anføres, at instituttet fortsat er levende i Schweiz, også efter 1919. Dette forklares tilstrækkeligt ved traditionen, foruden at også andre faktorer kan underbygge referendumsordningen.

2. En modsætning og mistillid i forholdet mellem folk og repræsentation kan dernæst skyldes, at denne sidste trods sin folkevalgte oprindelse ligger under for irregulære indflydelser fra andet hold. Som vi har set, var det i U.S.A. så ubetinget lovgivningsorganernes *korruption*, der førte til referendum-bevægelsen. Det fremgår af den foregående oversigt, at den aldeles herskende opfattelse i Amerika i og for sig ikke ser noget ønskeligt i det direkte demokrati, men alene har indført folkeafstemning, fordi det repræsentative demokrati var forsumpet og ikke længere svarede til sin ide.

3. Modsætningen mellem den *kantonale selvstændighed* og forbundets centraliserede magt har, som nævnt, i Schweiz været den faktor, der i højeste grad har været bestemmende for afstemningernes negative udfald og altså for modsætningen mellem folk og repræsentation. Tilsvarende forhold har gjort sig gældende i Australien.

Ingen af disse tre vigtige faktorer til politisk begrundelse af folkeafstemningsinstituttet genfindes her i landet. Det ville derfor i hvert fald være ubegrundet uden videre at overføre referendum og initiativ hertil efter schweizisk og amerikansk forbillede. Det kræver nærmere undersøgelse, om der her i landet af andre grunde er tilstrækkeligt behov for denne korrektion af det repræsentative demokrati.

For at belyse dette spørgsmål går jeg over til særskilt betragtning af folkeafstemningens forskellige typer.